Pikkuparlamentin auditorio, 21.9.2018

Kokonaistarkastelu politiikkavaihtoehdoista: miten päästövähennykset saadaan aikaan

Markku Ollikainen

Ilmastopaneelin puheenjohtaja

Ympäristöekonomian professori, Helsingin yliopisto

Skenaarioiden yhdistämisen kriteereistä

- **Ilmastollinen tehokkuus**: toimien tulee ehdottomasti ja mahdollisimman varmasti vähentää kasvihuonekaasupäästöjä
  - Toimijoiden leväperäisyydestä tai muista valinnoista johtuvat ei-toivottavat päästöt on pyrittävä eliminoimaan

- **Etunojaisuus**: toimien tulee tarvittaessa tuottaa hiilettömyys nopeammin kuin 2045 mennessä
  - Edessä tarve kiristää päästötavoitteita Pariisin sopimuksen saavuttamiseksi, vrt. 1,5 asteen tavoite
  - Tehokkaita toimia jo 2030 tienoilla

- **Yhteensopivuus verojärjestelmään**: valittujen toimien tulee on riittävän sensitiivisiä sen suhteen, että autoilu on ollut merkittävä valtion verotulojen lähde
  - Kuinka eri toimet soveltuvat verojärjestelmään
  - Kuinka redikaaleja ratkaisuja tarvitaan paljon verotuksen piirissä

- **Vaikutus liikenteen muihin haittoihin**: tiestön kuluminen, liikenteen muut päästöt, ruuhkautuminen
  - Lisähyöty, jolla on merkitystä erityisesti suuremmissa taajamissa

Skenaarioiden arviointi: bioskenaario

Ilmastollinen tehokkuus: ei taattu

- Bion tarjonta (ilman tuontia) erittäin rajallinen: puu ei käy ilmatokestävän biodieselin lähteeksi
  - Puupohjaisen biodieselin päästöt nelinkertaiset fossiiliseen verrattuna; LULUCF

Etunojaisuus: edistää, mutta ei riittävästi

- Ilmastokestävät biopolttoaineet auttavat 2030 tavoitteiden saavuttamisessa, koska sopivat nykyiseen autokantaan ja jakeluverkostoon

Yhteensopivuus verojärjestelmään: KYLLÄ

Vaikutus liikenteen muihin haittoihin: vähentää osaa päästöistä (typenoksidit)

- Nämä jäävät: melu, ruuhkautuminen

Bioskenaarion mahdollisuudet suurin päästövähennyksiin rajalliset

- Ilmastopaneelin vanha linjaus: vuoden 2030 jälkeen tieliikenteen päästövähennykset on saavutettava toisin keinoin ja saatavilla oleva

Skenaarioiden arviointi: teknoskenaario

Ilmastollinen tehokkuus: suhteellisen hyvä

- Biokaasun tarjonnan riittävyys
- Kuinka muuttaa PHEV:t aidoiksi sähköautoiksi

Etunojaisuus: haasteellinen

- Esitettyjen toimien purevuus ensimmäisen 5-8 vuoden kuluessa heikko
- Etunojaisuus suhteellisen kallis

Yhteensopivuus verojärjestelmään: EI

- Polttoaineverotuksen veropohja rapautuu, tarve laajempaan veroremonttiin kasvaa
- Laajempi veroreformi voi edistää teknoa

Vaikutus liikenteen muihin haittoihin: päästöihin OK

- Ei rajoita tarvetta liikennesuoritteeseen – ruuhkautuminen pahenee

Teknoskenaario ei voi onnistua yksinään, koska se ei rajoita tarvetta liikennesuoritteeseen

Skenaarioiden arviointi: palveluskenaario

Ilmastollinen tehokkuus: hyvin rajallinen

- Tekninen maksimi 50%
- Radikaalit teknologialäpimurrot mahdollisia, joten potentiaalia voi olla enempäänkin

Etunojaisuus: EI ONNISTU

- Liikenteen energiatehokuuden lisääminen, palvelujen laajeneminen tarvitsevat aikaa

Yhteensopivuus verojärjestelmään: OSITTAINEN

- Polttoaineverotuksen veropohja rapautuu, tarve veroreformiin kasvaa

Vaikutus liikenteen muihin haittoihin: VÄHENTÄÄ

- Kun liikennesuorite laskee, sekä päästöt että ruuhkautuminen vähenevät

Palveluskenaario on riittämätön, mutta ehdottoman tarpeellinen

Skenaarioiden yhdistämisen lähtökohdat

- Pidetään bio 2030 mukaisella tasolla ja ohjataan biopolttoaineet vuoden 2030 jälkeen henkilöautoliikenteestä raskaaseen liikenteeseen ja lentoliikenteeseen
- Vähennetään liikennesuoritetta edistämällä palveluja ja käyttämällä tarvittaessa pakottavaa ohjausta
- Vallataan ajoneuvokanta vaihtoehtoisille, hiilivapaille käyttövoimille (sähkö, kaasu, vety) luomalla niille nopeasti merkittävä osuus uudesta autokannasta

- Toimenpiteiden luonteesta
  - Tarvitaan toimenpiteiden joukkoa, yksittäistä silver bullettia ei ole
  - Toimia kohdistettava *kuluttajien* valintaan, *EU:n* päätöksiin ja *julkisen vallan* toimiin
  - Konkreettiset toimenpiteet ja linjaukset luovat lähivuosien kehitysurat
  - Verojärjestelmän laajemmat ratkaisut luovat puitteet onnistumiselle (tai kehityksen hidastamiselle)

Välittömiä toimenpiteitä: sähköiset käyttövoimat

- Politiikan peruslinja
  - Polttoaineveron nostaminen
  - Julkinen, alueellisesti kohdennettu tuki latausinfraan
  - Suora tuki auton hankintaan

- Kalliin hankintahinnan laskeminen sähköautoilla
  - Yksityiselle kuluttajalle hankintahinta kompastus
  - **Ehdotus**: käyttövoimavero 2-3% ja alennettu alv
  - **Vaikutus**: kysynnän lisäys, jonka merkitys kasvaa ajassa

- Etunoja = pikakasvu sähköiseen autokantaan: työsuhdeautot
  - Suomessa 300 000 työsuhdeautoa ja merkittävän nopeasti vaihtuva autokanta
  - **Ehdotus**: korkea verotus fossiilisia polttoaineita käyttäviin autohankintoihin
  - **Vaikutus**: 5-6 vuodessa 300 000 sähköistä autoa tuo tarvittavan massan

Strategisia toimenpiteitä: veroreformi

- Liikenneverotus: uudistaminen on ilmaston kannalta strateginen hanke
  - Liikenneverotuksen ensisijainen tavoite fiskaalinen, verotuotto liki 5 mrd. € (11 % verotuloista)
  - 2030-luvulle CO_2-pohjainen polttoaineverotus ja ajoneuvoveron porrastus pääohjauskeinot
  - 2030-luvulle tultaessa veroreformi on tarpeen
  - Varoitus: pelkkä ajoneuvoveron poistaminen edistää autokannan uusiutumista, mutta ei takaa liikenteen päästöjen laskua

- Älykäs reformi edistäisi juuri liikenteen palveluratkaisuja
  - **Ehdotus**: verotus perustuu ajokilometreihin ja automaattiseen mittaus- ja paikannusjärjestelmiin
  - **Edellytys**: henkilötietosuojaan liittyvät haasteet ratkaistaan ja liikenteestä koituvaa laaja data-pohjan ylläpitoa ja käyttöä koskevat säännöstöt luodaan
  - **Vaikutus**: verotulokertymän ongelmat ratkaistaan ja edistetään digitalisaatiota tehokkaan ja säästeliään liikenteen luomiseksi.

- MUTTA: Tietopohjamme veroreformin pohjaksi on heikko. Erityisesti: veronmuutosten (hinnan) vaikutus käyttäytymiseen (hankintapäätös, kysynnän hintajousto, kuluttajien valmiudet; puuttuvat nykyisistä ennustemalleista)
  - Verojärjestelmän uudistaminen 2030-luvulla edellyttää tutkimusta NYT

Lisää palveluita ja pakkoa

- Digitalisaation edistäminen täysimääräisesti
  - Älykäs latausverkosto (sähköverkko, kaksisuuntainen lataus)
  - GPS-pohjainen vapaiden pysäköintipaikkojen etsintä
  - Ajantasainen paikallisten ruuhkien digitunnistaminen
  - Logistiikan optimointi – riittääkö liikenteen verotus ohjaamaan?
    - renkailta ilmaan ratkaisut – droonit logistiikan avuksi

- Liikennesuoritteen lasku
  - Etelä-Suomi ja pääkaupunkiseutu: liikenteen ilmastopolitiikan erityisteema
  - Raideliikenne tehokkaaksi Helsingin ja lähikaupunkien kesken: pendelöinti ja tavara
  - Liikennesuoritteen lasku: julkinen liikenne ja vaihtoehtoiset liikennemuodot
  - Helsinki - tietullit